

Список використаних джерел

1. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. К. : НІСД, 2011. 336 с.
2. Yablunovskyi A. Українська національна ідентичність: особливості дослідження у вітчизняній науці. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 6 (2). 2023. С. 100-109. DOI: <https://doi.org/10.15421/342330>.
3. Horinov P. V., Drapushko R. H. Formation of the national identity of ukrainians as the basis of national security of the Ukrainian state. *Juridical scientific and electronic journal*. 2022. P. 26-30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/2>
4. Федорчук О., Ковальов О. Національна ідентичність як генетична матриця українського народу. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2022. С. 42-48. DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2\(29\)-42-48](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2(29)-42-48).
5. Romanenko O. V. (2017). Ідентичність нації та тексту: як сучасна українська література формує інтенсивні образи національної ідентифікації. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. URL: <https://litp.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/306>.

ЧПЕЦЬ Мілена Олександрівна,

студент Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник:

БІЛЯЦЬКИЙ Олексій Сергійович,

старший викладач Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ: ВИТОКИ НАЦІОНАЛЬНОГО САМОУСВІДОМЛЕННЯ, ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД ТА КУЛЬТУРНА ТЯГЛІСТЬ

Проблема української ідентичності посідає центральне місце в сучасних гуманітарних дослідженнях, оскільки вона безпосередньо пов'язана з питаннями історичної пам'яті, державотворення та культурної самобутності. Українська ідентичність формувалася впродовж століть у складних умовах політичної залежності, територіальної фрагментації та системного зовнішнього впливу. Самоусвідомлення українців як окремої етнокультурної спільноти не було лінійним процесом, а розвивалося через чергування етапів піднесення, втрат і відновлення [1].

Початкові передумови формування українського етносу сягають періоду раннього середньовіччя. У добу Київської Русі виникли спільні культурні та цивілізаційні орієнтири, пов'язані з християнізацією, розвитком писемності та правових норм [2]. Попри те, що Київська Русь не була національною державою у сучасному розумінні, саме в цей період сформувався фундамент історичної тяглості, до якого згодом апелювали українські інтелектуальні еліти.

Після занепаду Русі українські землі опинилися в межах різних політичних утворень, що суттєво вплинуло на процеси ідентифікації. Період перебування у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої сприяв збереженню місцевих правових традицій, водночас посилюючи конфесійні та соціальні протиріччя [3]. Саме в цей час поступово формується усвідомлення окремішності «руського» населення південно-західних земель, яке згодом трансформувалося в українську національну ідею.

Особливу роль у становленні української ідентичності відіграла козацька доба. Запорозьке козацтво та Гетьманщина стали не лише військово-політичним феноменом, а й носієм специфічної системи цінностей, що ґрунтувалася на ідеях свободи, рівності та самоврядування [4]. Козацький образ закріпився в колективній пам'яті як символ боротьби за автономію та справедливість, що значною мірою визначило подальший розвиток національного міфу.

Включення українських земель до складу Російської та Австро-Угорської імперій призвело до різних моделей націєтворення. Якщо в австрійській частині українського простору існували обмежені можливості для культурного розвитку та формування інтелігенції, то в Російській імперії українська мова й культура зазнавали системних утисків [5]. Заборони українського друку, освіти та публічного вжитку мови сприяли формуванню асиміляційних процесів, але водночас активізували національний рух.

Драматичним етапом в історії української ідентичності стало ХХ століття. Голодомор 1932–1933 років не лише знищив мільйони людей, а й завдав глибокого удару по традиційних соціальних зв'язках та селянській культурі як основі національної тяглості [6]. Колективна травма, спричинена Голодомором, тривалий час залишалася витісненою з публічного простору, що ускладнювало процес історичного осмислення та формування цілісної національної пам'яті.

Радянська політика русифікації посилила кризу ідентичності, нав'язуючи модель «радянської людини» як універсальної наднаціональної категорії. Така політика сприяла знеціненню української культурної спадщини та формуванню комплексу меншовартості [7]. Водночас саме опір культурному нівелюванню став важливим чинником збереження національної самосвідомості в інтелектуальному середовищі.

Вагомий внесок у збереження української ідентичності зробила діаспора. Українці за кордоном не лише підтримували мову та культурні традиції, а й створювали альтернативний історичний наратив, вільний від радянської цензури [8]. Завдяки діяльності громадських, освітніх і церковних інституцій відбувалася передача ідентичності між поколіннями, що забезпечило безперервність культурного розвитку.

Сучасний етап формування української ідентичності характеризується процесами деколонізації пам'яті та переосмислення історичного минулого. Визнання травматичних подій, відновлення історичної справедливості та повернення до власних культурних джерел сприяють утвердженню України як самостійного суб'єкта історії. Таким чином, українська ідентичність постає як динамічний феномен, сформований під впливом історичних випробувань, культурного спротиву та прагнення до свободи.

Список використаних джерел

1. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Знання, 1991. С. 7–28, 45–62.
2. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. Київ : Генеза, 2006. С. 52–96, 214–248.
3. Субтельний О. Україна: історія. Київ : Либідь, 2008. С. 78–115, 160–198.
4. Магочій П.-Р. Формування української національної ідентичності. Ужгород : ПоліПрінт, 2011. С. 33–69, 101–137.
5. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ : Генеза, 2019. С. 41–88, 132–169.
6. Кульчицький С. Голодомор 1932–1933 років в Україні як геноцид. Київ : Інститут історії України НАН України, 2008. С. 15–49, 112–146.
7. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? Київ : КМ Академія, 1998. С. 9–34, 87–124.
8. Наріжний С. Українська еміграція: культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Львів : НТШ, 1999. С. 21–58, 143–176.

